MEIDÄN LOS

Politiikka- ja toimenpidesuositukset lasten osallistumisen vahvistamiseksi YK:n lapsen oikeuksien komitean suositusten toimeenpanossa, seurannassa ja Suomen määräaikaisraportoinnissa

Suomessa ei ole selkeästi määritelty, minkä tahon vastuulla lasten osallistumisen koordinointi on YK:n lapsen oikeuksien komitean suositusten toimeenpanossa, seurannassa ja raportoinnissa. Lasten osallistumisen tulee olla pysyvä ja rakenteellinen osa näitä prosesseja koko raportointisyklin ajan. Tämä edellyttää selkeää vastuunjakoa, poikkihallinnollista yhteistyötä sekä riittäviä ja pitkäjänteisiä resursseja.

Suositukset kansalliseen päätöksentekoon ja toimeenpanoon

1. **Vakiinnutetaan lasten osallistuminen pysyvällä toimintamallilla osaksi YK-suositusten toimeenpanoa ja raportointia**

   - Ohjataan ja resursoidaan hallitusohjelmissa yli hallituskausien ulottuva kansallinen toimintamalli, joka varmistaa lasten osallistumisen YK:n lapsen oikeuksien komitean suositusten toimeenpanoon, seurantaan ja raportointiin kaikilla hallinnonaloilla.
   - Laaditaan YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen raportointiin valtionhallinnon poikkihallinnollinen lasten osallistumista koskeva toimintamalli, jossa määritellään, milloin lapsia kuullaan, ketkä osallistuvat, millä menetelmillä osallistuminen toteutetaan sekä miten lasten näkemykset dokumentoidaan, huomioidaan ja niistä raportoidaan takaisin lapsille.

     Meidän LOS -hankkeessa opittua:
     Lapset haluavat osallistua, kun siihen tarjotaan mahdollisuus. Kaikille ei sovi sama osallistumisen muoto, siksi osallistumisen mahdollisuuksia pitää tarjota kouluissa, verkossa, kasvokkain ja luovien menetelmien avulla. Samalla on tärkeää, että osallistuminen on vapaaehtoista ja myös osallistumatta jättäminen on mahdollista.

     Eri suositusten käsittelyyn tarvitaan erilaisia osallistumismenetelmiä. Lasten kuulemista tulee toteuttaa helposti saavutettavien digitaalisten sekä kasvokkaisten osallistumismahdollisuuksien, kuten aamunavausten ja kyselyiden kautta. Erityisesti henkilökohtaisia ja herkkiä teemoja lasten ja nuorten kanssa voi olla helpompaa käsitellä anonyymeissä osallistumismuodoissa, kuten vaikuttamisbotin kautta ja digiraadeissa. Ymmärryksen lisäämistä ja vuorovaikutusta voi lisätä toisaalta menetelmillä kuten yhteiset aamunavaukset, keskustelutilaisuudet- ja tapaamiset.
   - Toimintamallissa huomioidaan raportointisyklin pitkä kesto siten, että osallistuminen tapahtuu lapsille merkityksellisesti pitkin raportointisykliä säännöllisesti ja

systemaattisesti, eikä ainoastaan raportin valmistelun yhteydessä. Pienten lasten osallistumiseen on lisäksi kehitettävä toimintamalli.

- Lasten osallistumisen näkyvyyttä tulee vahvistaa osana raportointiprosessia. Lapsen oikeuksien komitean suosituksista sekä raportoinnin eri vaiheista tuotetaan aina lapsi- ja nuorisoystävällinen versio, jota käytetään viestinnässä. Kehitetään toimintamalli lapsille ja nuorille suunnatusta viestinnästä raportointiprosessin eri vaiheissa.

  Meidän LOS -hankkeessa opittua: Komitean suosituksista sekä Suomen raportista tuotetaan aina lapsi- ja nuorisoystävällinen versio, esimerkiksi osana Lapsen oikeuksien viestintää. Lisäksi säännöllisin aikavälein suositusten toimeenpanosta ja raportoinnin tiedon keräämiseksi voi tuottaa esimerkiksi valtionhallinnon videotervehdyksen, joka jaetaan kouluille sekä tuotetaan muuta lapsiystävällistä viestintää, jossa kerrotaan, miksi lasten näkemyksiä tarvitaan ja miten niitä hyödynnetään.

2. **Vahvistetaan yhteistyötä lasten tavoittamisessa ja hyödynnetään järjestöjen osaamista**

   - Tehdään systemaattista yhteistyötä lasten ja nuorten kanssa työskentelevien järjestöjen kanssa YK:n lapsen oikeuksien komitean suositusten toimeenpanon seurannassa ja raportoinnissa. Hyödynnetään järjestöjen osaamista lasten ja nuorten tavoittamisessa, osallistumisen toteuttamisessa sekä lasten näkemysten kokoamisessa.

     Meidän LOS -hankkeessa opittua:
     Hankkeessa pilotoidut osallistumismenetelmät tarjoavat valmiita ja toimivia tapoja kerätä lasten näkemyksiä osana suositusten toimeenpanoa, seurantaa ja raportointia. Menetelmiä voidaan toteuttaa yhteistyössä järjestöjen ja muiden lasten kanssa työskentelevien toimijoiden kanssa.

   - Kehitetään valtionhallinnon ja järjestöjen välistä yhteistyötä, jotta tieto YK:n lapsen oikeuksien komitean suosituksista, niiden toimeenpanosta ja raportoinnista välittyy lapsille saavutettavasti ja ymmärrettävästi.

     Meidän LOS -hankkeessa opittua:
     Järjestöillä on keskeinen rooli erilaisten lapsiryhmien tavoittamisessa. Lasten osallistumista voidaan vahvistaa hyödyntämällä olemassa olevia verkostoja ja kokoamalla ajantasainen tieto toimijoista, joilla on yhteys erilaisiin lapsiryhmiin sekä osaamista ja valmiuksia toteuttaa lasten kuulemisia.

3. **Luodaan valtionhallinnolle säännöllinen raportointivelvoite lapsille**

   - Valtioneuvosto raportoi lapsille ja nuorille säännöllisesti, esimerkiksi vuosittain, YK:n lapsen oikeuksien komitean suositusten toimeenpanon etenemisestä lapsiystävällisellä tavalla. Raportointi lapsille ja nuorille sekä suositusten seuranta ja raportointiin osallistuminen kytketään osaksi olemassa olevia lasten ja nuorten osallistumisrakenteita, kuten lasten parlamentteja, nuorisovaltuustoja tai muita valtakunnallisia osallistumiskanavia, esimerkiksi kouluissa. Luodaan siis mekanismeja, jonka kautta lapset voivat seurata suositusten etenemistä ja antaa palautetta koko raportointisyklin ajan.

Meidän LOS -hankkeessa opittua: Muissa maissa, kuten Skotlannissa, valtionhallinto järjestää vuosittain lapsille ja nuorille raportointitilaisuuden, jossa käsitellään lapsen oikeuksien komitean suositusten toteutumista. Suomi voisi ottaa käyttöön vastaavan vuosittaisen raportointikäytännön, jossa ministerit kertovat, miten suosituksia on edistetty ja mitä toimia niiden toteuttamiseksi vielä tarvitaan. Raportoinnin tulee olla lapsiystävällistä, ja lasten ja nuorten tulee voida osallistua edistymisen arviointiin.

- Lapsille tulee palauttaa tietoa siitä, mitä tietoa lapsilta on kerätty, mitä he ovat nostaneet esiin ja miten heidän näkemyksiään on huomioitu. Tuotetaan osallistujille palautetta siitä, miten heidän näkemyksensä ovat vaikuttaneet raportin sisältöön.
- Meidän LOS -hankkeessa opittua: Päättäjät voivat tavata lapsia verkossa tai kasvotusten sekä lisäksi videoviestien ja tervehdysten välityksellä digitaalisesti.

4. **Kootaan ja hyödynnetään olemassa olevaa lasten tuottamaa tietoa**
    - Tunnistetaan ja hyödynnetään systemaattisesti jo olemassa olevaa lasten tuottamaa tietoa osana YK:n lapsen oikeuksien komitean suositusten toimeenpanon seurantaa ja raportointia. Lapsille tehdään näkyväksi, miten heidän näkemyksensä liittyvät lapsen oikeuksien toteutumisen arviointiin ja kansainväliseen raportointiin.
    - Luodaan menettelytapa, jolla lasten esiin nostamat teemat siirtyvät raportoinnin lisäksi myös suositusten kansalliseen toimeenpanoon.

5. **Varmistetaan vastuut ja resurssit**
    - Määritellään selkeä vastuunjako lasten osallistumisen toteuttamisesta valtiohallinnossa osana suositusten toimeenpanon seurantaa ja Suomen määräaikaisraportointia.
    - Varmistetaan riittävät resurssit lasten osallistumisen laadukkaaseen, saavutettavaan ja merkitykselliseen toteuttamiseen sekä lasten näkemysten hyödyntämiseen suositusten toteuttamisessa, seurannassa ja osana raportointia.

